

FIGYELŐ

Szépirodalom

SZILASI LÁSZLÓ: *Szentek hárfája*

Szilasi László regényének történetét négy elbeszélői optikából vehetjük szemügyre. Omaszta Mátyást, Árpádharagos módos polgárát 1924-ben, az éjféli misén agyonlövő Grynnaeus Tamás, a helyi gimnázium tanulója. Az események újramondásával kísérel meg rendet tenni emlékei között Makovicza Bálint néhai szemtanú, Grynnaeus ismerőse. Az ő beszámolójának első felével indul a regény, majd – további „nyomozók” megszólaltatása után – ő is zárja Szilasi szövegét. Az elbeszélői keret között, rámba

foglalva pedig a többi megszólaló: Ladik István árpádharagos rendőr (mintegy harminc évvel az események után), egy név nélkül megnyilatkozó történész ('89 utánról) és Kanetti Norbert irodalmár (a 21. századból visszaemlékezve). Érdeklődésüket összekapcsolja a rejtélyes bűntény racionalizására tett kísérlet: a gyilkosság utáni fejvesztett emberáradatban ugyanis eltűnt Omaszta Mátyás megtermett holt-

teste (melyet aligha lett volna képes az ifjú gimnazista megmozdítani), s Grynnaeusnak is nyoma veszett.

Az elbeszélők egymást követő híradásai – jórészt tudatában az előttük szólók ismereteinek – kiegészítik, újrafogalmazzák a korábban felvetett hipotéziseket. Így a gyilkosság indítékai is folyamatosan változnak (kiegészülnek) fél-

tékenységből, felbujtásból elkövetett emberölésről egy sejtelmes, mesés vagyonnal kecsegtető műkincs megszerzésére, később egy gyönyörű tenyészlő ellopására, hogy végezetül egészen különös, transzcendens elméletté alakulhasson az értelmezés. Az elbeszélői szövegekben azon-

ban mindvégig megmarad a távoli esemény bizonyíthatatlanságának lehetősége: Ladik, noha megkérdőjelezi az előtte nyomozó Dalmandot és Palandort, jobbára annyira jut, hogy elődeinek halálát is összevonja Omaszta megölésével. Az ismeretlen, névtelenül megszólaló történetíró, aki Ladik életét és a történelemben betöltött szerepét vizsgálja, szintén a történés közelébe kerül, azonban (mivel feladata a rendőr

életének feltárása) vizsgált alányánál nem jut messzebbre. Legközelebb talán Kanetti érhetne, a feljegyzés azonban, amely kerekké tehetné számára a történetet, sok évvel korábban foszlánnyá ázott az esőben. (Érdemes megjegyezni, ez az a feljegyzés, amely Makoviczától származik, s amely kettéosztva a regény keretét alkotja; hogy az olvasóhoz mégiscsak eljutott feljegyzés mennyire magyaráz, annak eldöntése a referens joga.)

De a regényben megszólalók közlései nem csak a 20. század elején elkövetett gyilkosságra összpontosítanak. Az anonim történetíró beszámolója telítve van korrekciós áthúzásokkal: mondatainak egyes részei (noha az olvasó számára megfejtethetők) feketén „kihúzottak”, mintegy jelezve azokat a megítéléseket, amelyek nem illenek az aktuális történelmi diskurzusba (s hogy mindez önkorrekció vagy cenzúra, nem derül ki). Kanetti történetében a rendszerváltás és a 21. század is értékelő mondatokat kap, részben jelezve, hogy a megszólalásokat nemcsak az Omaszta-eset irányítja, hanem a mindenkori, koráról leválaszthatatlan ember is.

Szilasi könyvében tehát (az előbbi megjegyzést továbbgondolva) mindennek legalább két aspektusa van: a regény címe, amely utalhat a történetben fontos szerepet játszó énekeskönyv (*Cithara Sanctorum*) magyar fordítására, jelentheti az

árpádharagosi templomokat összekötő díszvilágítást is, melyen a szél dallamosan játszik. A kötetet át- és újrászövik az aprólékosan kidolgozott utalások, arra sarkallva az olvasót, hogy folytonosan újraértékelje addigi, szövegvilágbeli ismereteit. S az a tény, hogy a *Szentelek bárfájának* szerzője irodalomtörténész, nem teszi mesterkéltté regényszövegét, irodalmi problémafelvetései nem „önkéntesek” vagy erőltetettek, inkább a történetből következő nehézségek feltárására tett kísérletek. A *Szentelek bárfájának* – noha tartalmaz önreflexív, a történelmi regény hagyományaival játékosan polemizáló elemeket – értéke sajátos világlátásában, az értelmezői aspektusok sokszorozásában, s leginkább egyéni, teremtett világának értelmezésében áll.

DÖMÖTÖR VILMOS

(*Magvető Kiadó, Budapest, 2010,*
318 oldal, 2990 Ft)

SERGE JONCOUR: *A bálvány*

Amikor egy reggel Georges Coma nyugtalan álmából felébredt, sztárrá változva találta magát az ágyában... Akár ez is lehetne Serge Joncour *A bálvány* című regényének nyitómondata. A kísértetiesen kafkai felütés szerint ugyanis francia